

Nr 195.

Av herr **Johansson, Johan, m. fl.**, om sänkning av räntan å lån ur mejerilånefonden m. m.

För tillgodoseende av behov i skilda hänseenden av ekonomiskt stöd från statens sida hava under årens lopp upplagts ett stort antal lånefonder. En del av dessa stå under statskontorets förvaltning, en annan åter under riksgäldskontorets. Enligt av statskontorets fondbyrå för budgetåret 1933/1934 upprättat utdrag belöpte sig de under nämnda ämbetsverks förvaltning stående statliga utlåningsfondernas sammanlagda tillgångar till 433,987,123 kronor 38 öre. Bestämmelser om ränta och amortering växla givetvis beroende på såväl tidpunkter för de olika fondernas inrättande och därefter vidtagna jämkningar i räntefoten som de varierande samhällsliga ändamål de avsetts att betjäna. Här nedan skall lämnas en kortfattad översikt över de fonder vilka närmast höra samman med landsbygdens intressen och näringar:

Utlåningsfond	Utlånat kapital	Nuvarande räntesats %
1. Statens mejerilånefond	{ 118,233: 32	4.5—5
	{ 3,187,967: 48	4.5
2. Statens avdikningslånefond	40,786,177: 19	3.6
3. Egnahemslånefonden	221,414,133: 34	3.6—4.5
4. Fiskerilånefonden	4,901,707: 78	3.6
5. Vattenkraftslånefonden	7,017,291: 69	4.5
6. Dräneringslånefonden	22,823: 52	—
7. Jordförmedlingslånefonden	445,000: —	4
8. Täckdikningslånefonden	5,921,393: 60	4
9. Allmänna nyodlingslånefonden	{ 210,650: 88	4
	{ 243,792: 04	4
10. Kraftledningslånefonden	10,843,134: 81	4.5
11. Gödselvärdslånefonden	1,278,103: —	4
12. Statens fjäderfållånefond	49,418: —	4.5
13. Hemslöjdslånefonden	{ 10,022: 20	4.5
	{ 72,682: 50	4.5
14. Västerbottens och Norrbottens nybygges- och bostadsförbättringslånefond	116,870: 35	3.6—4.5
15. Kolonisternas kreaturs- och redskapslåne- fond	24,493: 22	4.5
16. Spannmålslagerhusfonden	{ 972,170: 20	4.5
	{ 183,937: 31	4.5
17. Lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift	155,884: 44	4.5
18. Hantverkslånefonden	283,097: 48	4.5
19. Lånefonden för ackordslån och förlagslån åt hantverkare	926,000: —	4.5
20. Kommunskogslånefonden	intet ännu	4
21. Statens kalkbrukslånefond	50,000: —	4.5
22. Statens fruktodlingslånefond	intet ännu	4.5
23. Arrendeegnahemsfonden	270,255: 05	4
24. Statens slakterilånefond	260,000: —	4.5

Räntefoten, som tidigare varierat i hög grad, har under senare tid gjorts mera enhetlig. I statsverkspropositionen till 1934 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att medgiva, att beträffande lån, som beviljats eller kunde komma att beviljas från bl. a. vattenkraftslånefonden, kraftledningslånefonden, hemslöjdslånefonden, kolonisternas kreaturs- och redskapslånefond, hantverkslånefonden och statens kalkbrukslånefond den årliga räntan finge från och med den 1 juli 1934 tillvidare utgå efter 4.5 procent, med iakttagande av utav departementschefen närmare angivna villkor. I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning väcktes därjämte vissa motioner i liknande syfte. Sålunda hemställdes i motionerna I:51 och II:352 om sänkning av räntan å lån från vattenkraftslånefonden till högst 4 procent. Till berörda proposition anförde vederbörande departementschef, under erinran att 1933 års riksdag ifrågasatt en sänkning av räntan för lån från de utlåningsfonder beträffande vilka för det dåvarande gällde en räntefot av 5 procent, att han med hänsyn till 1934 års genomsnittsränta för statens upplåning icke ville motsätta sig åtgärd för sådan sänkning i den omfattning, som förutsattes i av statskontoret framlagt och av fullmäktige i riksgäldskontoret biträtt förslag. Vid bifall härtill skulle från och med den 1 juli 1934 räntan för lån från bl. a. vattenkraftslånefonden, kraftledningslånefonden, hemslöjdslånefonden, kolonisternas kreaturs- och redskapslånefond, hantverkslånefonden och statens kalkbrukslånefond bestämmas till 4.5 procent för år. Räntesänkningen skulle gälla såväl lån, vilka beviljats före nämnda dag, som nya lån. Vid en sådan räntesänkning skulle förknippas skyldighet för låntagare att framdeles vidkännas den höjning av räntefoten, som Kungl. Maj:t med hänsyn till den effektiva medelräntan å den fonderade statsskulden prövade påkallad. En dylik räntehöjning borde dock, såvitt anginge äldre lån, ej böra gå utöver de bestämmelser rörande räntefoten, som gällde, då de beviljades. Med avseende å förslagets inverkan på grunderna för kapitalbudgetens uppgörande finge erinras, att för budgetåret 1933/1934 vid bedömandet av frågan i vad mån anvisningar för kapitalökning å utlåningsfonderna borde täckas av låne- eller skattemedel, full förräntning av investerat kapital ansetts föreligga vid en räntefot av 4.5 procent. Med hänsyn härtill påkallade ett genomförande av förslaget icke någon ändring i fördelningen å skattemedel och lånemedel av utlåningsfondernas kapital. En längre gående räntesänkning skulle däremot, såsom av statskontoret framhållits, kräva, att det i utlåningsfonderna investerade lånekapitalet i motsvarande mån utbyttes mot skattemedel.

Utlåtanden över propositionen avgåvos av statsutskottet (nr 80) respektive jordbruksutskottet (nr 78).

Statsutskottet anförde därvid bland annat:

Enligt vad utskottet inhämtat kunde medelräntefoten å statens upplånade kapital — med visst undantag — preliminärt beräknas för budgetåret 1933/1934 uppgå till ej fullt 4.4 procent. Med hänsyn härtill hade utskottet ansett den av Kungl. Maj:t föreslagna räntesänkningen till 4.5 pro-

cent böra komma till stånd. Däremot kunde utskottet icke tillstyrka de motionsvis framställda yrkandena om sänkning till 4 procent av räntan å lån ur vattenkraftslånefonden m. m., enär en så långt gående räntenedsättning skulle kunna medföra, att det i fonderna investerade lånemedelskapitalet finge i viss utsträckning utbytas mot skattemedel. Utskottens tillstyrkanden ledde till riksdagens bifall till Kungl. Maj:s förslag (skr. 209 respektive 206).

Sedermåra hava av Kungl. Maj:t närmare bestämmelser i författningsväg utfärdats i anslutning till riksdagens nu ifrågakvarande beslut.

Av riksgäldskontorets årsbok för budgetåret 1933/1934 inhämtas, att i anslutning till nyssnämnda riksdagsbeslut kapitalökningen beträffande följande fonder täckts i nedan angiven del av lånemedel och i övrigt av andra statsinkomster, nämligen

för statens avdikningsfond	80 procent	
» egnahemslånefonden	90	»
» fiskerilånefonden	50	»
» spannmålslagerhusfonden	85	»

Anslagen till vissa andra lånefonder bestredes helt av andra statsinkomster än lånemedel under det kapitalökningen å övriga utlåningsfonder uteslutande finansierades av lånemedel.

Som förut nämnts beräknades upplåningslåneräntan genomsnittligt till 4.42 procent för budgetåret 1933/1934 medan utlåningsräntan fixerades till ungefär samma nivå.

I detta sammanhang bör framhållas hurusom räntan i den allmänna penningmarknaden sedan dess befunnit sig i oavbrutet sjukande.

Riksbankens diskonto, som den 1 juni 1933 nedsatts till 3 procent, sänktes ytterligare den 1 december till 2.5 procent. I samband därmed nedsatte privatbankerna samtidigt räntesatserna för dispositions- med flera räkningar — till 2 procent. Postsparbankens inlåningsränta utgjorde under hela budgetåret 2.5 procent. Medeltalet för hela riket för hos sparbanker insatta medel sjönk från tiden omkring den 15 mars 1933 till början av maj 1934 från 3.75 procent till 3.08 procent. Räntan i genomsnitt under senare delen av år 1934 var 3.38 procent å vissa grupper av statsobligationer, och numera torde staten kunna upplåna medel till genomsnittligt 3 procent.

De lån, som utlämnas från de utlåningsfonder, som avses i denna motion, intaga en särställning i förhållande till vanliga affärstransaktioner, vare sig dessa bestå i banklån eller lån från sådana statliga fonder, vilkas förräntning är ett mera renodlat affärsintresse för staten. En fond av detta senare slag är pensionsfonden. Den har ock utrustats med en särskild styrelse, som har att på eget ansvar tillse, att avkastningen upptrives så högt, att statens inkomster för utbetalande av lagstadgade pensioner såvitt möjligt underlättas. I nu förevarande fall åter är visserligen förräntningen och amorteringen av utlämnade lån en sak, vars vikt ingalunda får underskattas och som övervakas enligt föreskrivna regler

av speciella statsorgan. Men här ligger ingalunda huvudintresset förlagt till vederbörande fonders affärsmässiga skötsel. Här består fondens existensberättigande och huvudändamål i att betjäna vissa samhällsnyttiga ändamål, vilka om de överlämnades åt den enskilda penningmarknadens växlande krav skulle äventyras.

Skall denna form av lånerörelse med framgång och effektivitet fullgöra sin uppgift, böra lånen vara begärliga för lånesökande. Så var ock tidigare fallet. Men numera måste räntorna anses ligga alldeles för högt i förhållande till det allmänna ränteläget och näringarnas bärkraft.

Ovan har påpekats, hurusom vid en effektiv inlåningsränta av 4.2 procent utlåningsräntan sänkts till 4.5 procent. När nu penningar stå att upplåna hos privata företag till avsevärt lägre ränta, 3—4 procent, synes tiden vara inne att taga under övervägande en ytterligare sänkning utöver den vid fjolårets riksdag beslutade, helst det nuvarande ränteläget visar en tendens att snarare sjunka än stiga. I varje fall torde man vara berättigad att utgå från att låneräntor av det slag, som äro jämförliga med här föreliggande fall, komma att hålla sig för längre tid framåt på en nivå, som avsevärt understiger den, varmed man år 1934 kalkylerade. En räntefot av 3.5 procent synes beträffande de i denna motion avsedda lånefonderna vara fullt försvarlig och tillräcklig.

Några av de i tabellen angivna utlåningsfonderna hava redan på grund av särskild undantagsställning tidigare förräntats efter lägre räntefot än de övriga, exempelvis egnahemslånefonden, statens avdikningsfond och fiskerilånefonden. Då låntagarna, åtminstone beträffande förstnämnda fond, utan vidare torde kunna hänföras till de ekonomiskt svagare i samhället samtidigt som ändamålet med lånen är ytterst behjärtansvärt, finnes ej någon rimlig anledning att förmena dessa låntagare den om ock obetydliga lättnad, som ligger i räntefotens sänkning till lägst 3.5 procent. De uppoftningar från det allmännas sida, som skulle bliva en följd av de nu föreslagna räntesänkningarna, skulle helt visst till fullo motsvaras av den båtnad, de i andra hänseenden skulle medföra för samhället.

Under återopande av det ovan anförda få vi hemställa,

att riksdagen för sin del måtte besluta att å lånebelopp lyftat ur statens mejerilånefond skall erläggas en årlig ränta med högst 3.5 procent.

Stockholm den 21 januari 1935.

Joh. Johansson,
Friggeråker.

K. I. Sköldén.

Allan Holstenson.

Anton Pettersson.

Ernst Svenson.

Axel Löfvander.

L. Tjällgren.

Petrus Nilsson.

Erik von Heland.

Gunnar Bodin.

C. A. Reuterskiöld.